

Remonstrantse Gemeente Rotterdam
Zondag 18 juni 2023

Voorganger: dr. Tjaard Barnard
Organist: Jos van der Kooy

Thema: de vogels

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

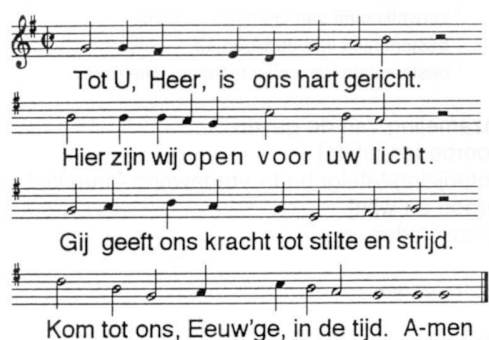
(Gemeente gaat staan)
Aanvangslied 211: 1, 2 en 4
De gouden zonne heeft overwonnen

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot U, Heer, is ons hart gericht

Tot U, Heer, is ons hart gericht.
Hier zijn wij open voor uw licht.
Gij geeft ons kracht tot stilte en strijd.
Kom tot ons, Eeuw'ge, in de tijd. A-men

(Gemeente gaat zitten)

Inleidende Bijbellezing Psalm 84: 2-8
2 Ik houd van uw huis, machtige Heer!

3 Ik verlang naar uw tempel, levende God.
Met heel mijn hart wil ik bij u zijn.
4 Machtige Heer, mijn koning, mijn God,
zelfs mussen wonen in uw tempel.
Zwaluwen maken een nest bij uw altaar,
ze zorgen er voor hun jongen.
5 Gelukkig zijn mensen die wonen in uw huis,
want zij kunnen u altijd danken.
6 Gelukkig zijn mensen die verlangen naar u,
want bij u vinden ze kracht.
7 Als ze door droge velden lopen,
worden die groen en fris.
Uw regen laat alles weer groeien.
8 Ze worden steeds sterker,
ze gaan door tot ze in Sion zijn.
Daar zullen ze u ontmoeten, God.

Gebed

Eeuwige God,
Week in week uit komen we samen in dit huis. We trekken ons voor een ogenblik terug uit het alledaagse. We zoeken stilte in onszelf, we zoeken met elkaar naar wat ons verder draagt.
We luisteren naar het oude verhaal. We laten muziek en liederen bij ons binnendringen.

In dit alles, zo geloven we, wilt u tot ons spreken.
Wilt u ons laten horen, dat u ons vasthoudt, door alles heen.
Inspireert u ons tot het goede. Roept u ons op tot uw liefde.
Mogen wij ervaren dat u zich over ons ontfermt.

Geef ons dat, telkens opnieuw, o God. Het geloof en het gevoel dat u met ons bent.
Dat wij er niet zomaar zijn. Dat wij leven mogen, uit uw liefde.

Ontferm u over ons, o God en wees met ons.
Amen.

Lied 979: 1 - 7 De vogels van de bomen

Bijbellezing Job 12: 7-13 en Mat. 6: 25-34

7 Vraag eens aan de dieren wat God doet,
dan zullen zij het je zeggen.
De vogels in de lucht kunnen het vertellen.
8 De bloemen op het veld leggen het uit.
De vissen in de zee kunnen het verklaren.
9 Zo kan iedereen weten wat de Heer doet:

10 hij laat alles ontstaan,
zonder hem zou er geen leven zijn.
11 We moeten eerst alles onderzoeken.
Dan pas weten we wat goed of slecht is.
12 Als we ouder worden,
begrijpen we steeds meer
en worden we steeds wijzer.
13 Maar alleen God is werkelijk wijs.
Hij heeft echt inzicht, hij begrijpt alles.

25 Luister naar mijn woorden: Maak je geen zorgen over eten en drinken. Want je leven is veel belangrijker dan eten en drinken. En maak je geen zorgen over kleren. Want je lichaam is veel belangrijker dan kleren. 26 Kijk eens naar de vogels in de lucht. Ze werken niet op het land en ze bewaren geen graan in een schuur. Jullie Vader in de hemel geeft ze te eten. En jullie zijn voor hem veel belangrijker dan de vogels. 27 Maak je dus geen zorgen. Dat heeft geen zin, je blijft er geen dag langer door leven. 28-29 Maak je geen zorgen over kleding. Kijk eens naar de bloemen die groeien in het veld. Ze werken niet en ze maken geen kleren. Toch zijn ze prachtig. Ja, zelfs nog mooier dan koning Salomo in zijn mooiste kleren. 30 Het gras dat vandaag op het veld staat, wordt morgen gebruikt om een vuur te maken. En toch versiert God het gras met prachtige bloemen. Dan zal God zeker voor jullie zorgen! Waarom vertrouwen jullie dan niet op hem?
31 Maak je dus geen zorgen. Zeg niet: ‘Hoe komen we aan eten?’ of: ‘Hoe komen we aan drinken?’ of: ‘Hoe komen we aan kleren?’ 32 Met die dingen houden de mensen zich bezig die God niet kennen. Je Vader in de hemel weet echt wel dat je al die dingen nodig hebt. 33 Houd je bezig met Gods nieuwe wereld en doe wat God van je vraagt. Dan zal God je al die andere dingen ook geven. 34 Maak je geen zorgen over morgen. Bewaar die zorgen maar voor morgen. Je hebt het al moeilijk genoeg met vandaag.

Lied 979: 8-14 De vogels van de bomen

Preek

Op Facebook, beste mensen, heb ik bij de aankondiging van deze dienst een filmpje neergezet van twee minuten waarin de grote theoloog Karl Barth, hij overleed in 1968, kort iets vertelt over Openbaring. Ik zal dit filmpje ook op onze website bij deze preek zetten. Waar vrijzinnigen vanaf de negentiende eeuw in de natuur God gemakkelijk ontmoeten, in de tempel van ongekorven hout, zoals dat vroeger gezegd werd, is hij daar heel kritisch over. De ware openbaring vindt alleen maar plaats in Jezus Christus. Hij is de enige openbaring van God.

Wellicht is het goed om hierbij te zeggen, dat veel van dit standpunt natuurlijk te begrijpen valt uit de historische achtergrond van Karl Barth. Theologisch werd hij groot aan het begin van de twintigste eeuw. De vrijzinnigheid bloeide internationaal als nooit tevoren. De kritische bijbelwetenschap was op zijn hoogtepunt. Bijbelwetenschappers

waren nog nooit zo kritisch geweest. Mensen als Albert Schweitzer toonden aan dat we maar erg weinig echte kennis hebben over de historische Jezus. En wat we wel wisten, leidde tot de conclusie dat Jezus zich vergist had. Want had Jezus niet gezegd dat Gods Koninkrijk spoedig zou aanbreken, nog tijdens het leven van zijn eerste volgelingen. Er was weinig van terechtgekomen.

Deze meer kritische benadering van de godsdienst, in een tijd waarin de wetenschap in allerlei disciplines het juist heel goed deed, maakte dat er voor klassieke, orthodoxe godsdienst steeds minder ruimte kwam. Godsdienst kon beperkt raken - zo was althans de zorg van sommige theologen - tot een vorm van elitair moralisme. Jezus was een verlicht, liberaal denkend mens, die voor wie de moeite deed om het te begrijpen, een ethische boodschap bracht. Geen verlossing, geen werkelijk redding, maar een prachtige, nieuwe visie op de werkelijkheid waarin verlichte mensen wel zouden weten wat het goede was.

Dit wereldbeeld, met Jezus als ethische leermeester voor mensen die in principe goed waren en die ook het goede wilden en konden doen, werd stevig op zijn kop gezet door de Eerste Wereldoorlog. De verschrikkingen in de loopgraven, die miljoenen in heel Europa raakten, die voor het eerst voor zovelen zo dichtbij kwamen, waren een schok voor de vele theologen die met een wat naïef optimistisch beeld naar de wereld kijken. Onze eigen predikant C.E. Hooykaas, hij overleed in 1934, was een van de velen die geschokt waren door de Eerste Wereldoorlog. Bij zijn ongeveer 100-jarige dochter heb ik toen ik net met mijn promotiestudie begonnen was, een fotoalbum van hem bekeken van een reis die door Nederlandse theologen gemaakt werd naar de slagvelden bij Ieper. Zij kenden dus niet alleen de foto's die wij nog steeds kennen, zij hadden rondgelopen in dat verwoeste landschap.

Nee, zo mooi was het allemaal niet. Van mensen kon je dus niet het goede verwachten. Je moest er rekening mee houden, dat de Heidelberger Catechismus misschien wel gelijk zou kunnen hebben: de mens is geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot enig goed. In het klein hebben we deze schok ook vorige jaar met z'n allen meegemaakt, toen Rusland de oorlog tegen Oekraïne begon. Het optimisme van de val van het IJzeren Gordijn, de gedachte dat het op dit continent altijd vrede zou blijven, bleek niet meer vanzelfsprekend te zijn. Of we met Poetin en zijn trawanten het absolute kwaad in de ogen kijken, daar moeten we het nog maar eens over hebben. Maar dat er voor onbegrensd optimisme geen ruimte is, dat beseffen we opeens veel beter.

Vanuit een dergelijk perspectief ontwikkelde Karl Barth zijn kritische mensbeeld en daarmee ook zijn kritische kijk op de mogelijkheid voor de mens om het goede te zien en te ontdekken. Is wat wij voor godsdienst houden niet snel een soort wensdenken of een soort spiritualisering van kleinburgerlijke gedachten. Wie te snel Gods hand in de geschiedenis ziet, kan snel komen tot een Blut und Boden theologie die onder Nazi-Duitsland ontstond. Wie snel in de natuur direct Gods hand ziet, kan ook te snel helemaal tevreden zijn met de wereld zoals die is. Want God heeft het toch zo mooi

gemaakt. Maar voor het harde oordeel, voor de harde woorden die Jezus spreekt tegen degenen die zich niet werkelijk bekeren, is dan opeens geen ruimte meer. De religie wordt te gemakkelijk. De religie laat geen ruimte meer voor het werkelijk verrassende, inbrekende, van Gods werkelijkheid in deze wereld. God wordt iemand die precies doet wat wij van Hem verwachten. God past in onze broekzak en wij hoeven ons nergens meer zorgen over te maken.

Karl Barth maakt een onderscheid tussen religie, dat is wat mensen ervan maken en de godsdienst die door Jezus Christus aan ons geopenbaard wordt. Religie is bijgeloof, godsdienst is het ware. En God is compleet anders dan wij maar zouden kunnen denken. Religie is gemakkelijk, godsdienst overvalt ons.

Religie voelt goed aan, terwijl godsdienst ons verontrust. Overigens besteedt Johan Goud in zijn nieuwste boek - u zag de aankondiging in AdRem - daar veel aandacht aan. Ware godsdienst stelt niet gerust, maar verontrust.

Vrijzinnigen vonden het gedachtegoed van Karl Barth altijd wat ingewikkeld. Ook zij werden in het interbellum wel kritischer op de mens. Woorden als genade en openbaring klonken weer. Maar het wantrouwen tegen een geloof dat vanuit de schoonheid van de schepping God ontmoet, dat herkenden zij eigenlijk niet.

Ik vertelde al dat veel mensen inspiratie behielden in de tempel van ongekorven hout, de wandeling in het bos, die minstens zo inspirerend was als een kerkdienst in dit godshuis.

*Mij spreekt de blomme een tale,
mij is het kruid beleefd,
mij groet het altemale,
dat God geschapen heeft!*

dichte Guido Gezelle en vele vrijzinnigen zeiden het hem na.

Hoezeer ik ook de kritische grondhouding van Karl Barth waardeer, ik sta graag in die traditie die in de schoonheid van de schepping een verwijzing naar Gods goedheid herkent. Al in de achttiende eeuw beschreef mijn voorganger in deze gemeente, Cornelis Nozeman - zijn portret ziet u in de kerkenraadskamer - de schoonheid van de Nederlandse vogelen. Juist uit de kennis van die vogels, kwam je tot de kennis van de schepping en uiteindelijk ook van de Schepper.

Het is een gedachte die in de bijbel nadrukkelijk voorkomt. Gods scheppende macht gaat zeker niet alleen over de mensen zoals wij het er te gemakkelijk van hebben gemaakt. Over drie weken verschijnt er een themanummer van ons landelijke kerkblad *AdRem* over Rentmeesterschap. Je hoeft geen milieuactivist te zijn om te zien dat wij mensen er best een rommeltje van hebben gemaakt.

In de bijbel komt de gedachte regelmatig voor, dat de schepping ons verwijst naar de Schepper. Het feit dat mussen een thuis kunnen vinden in de tempel - we lazen erover in Psalm 84 - is een beeld van de veilige plek die wij mensen bij God kunnen hebben. Job vertelt over de vogels die hem van God vertellen. Vraag het aan de dieren en ze zullen je vertellen over Gods goedheid.

Overigens is dat natuurlijk ook niet altijd zonder moeilijkheden. Mijn grootvader - hij was huisschilder - schilderde eens ons ouderlijk huis samen met een zeer vrome collega. Op een gegeven moment horen ze een vogeltje lieflijk zingen. Zegt die maat tegen mijn opa: 'Hoor je hem zijn Schepper loven?'. Waarop mijn grootvader zei: 'Zou die worm die hij daarnet opgevrotten heeft, dat ook vinden?'

Het mooiste voorbeeld van hoe de schepping ons verwijst naar de goede God, geeft Jezus wel in zijn Bergrede. Ik las het u voor. Mensen zijn geneigd zich nogal zorgen te maken. Maar, zegt Jezus, dat heeft geen enkele zin. De wezenlijke dingen kun je toch niet veranderen. Vertrouw op God die het goede met je voorheeft en dan komt het goed. Kijk eens naar de vogelen des hemels. Die maken zich geen zorgen. Die vliegen vrolijk rond, terwijl hun hemelse vader zich over hen ontfermt. Of kijk eens naar de bloemen op het veld. Die zijn prachtig. Veel mooier dan zelfs koning Salomo - of tegenwoordig koning Charles de derde - in zijn staatsiegewaad. Als God nu zo voor hen zorgt, wat maak je je als mensen dan zorgen? Zou God zich niet over je ontfermen?

Aan al die dingen moest ik denken toen ik voor deze zondag de dienst voorbereidde. Met Jos had ik afgesproken dat de prachtige orgelmuziek van Georg Friedrich Händel centraal zou staan. Lichte en vrolijke muziek, beroemde klanken, u zult het al gehoord en herkend hebben. Misschien heb ik er wel niets van begrepen, maar het is voor mijn gevoel ongecompliceerde muziek. Plezierig om naar te luisteren. Het maakt je hart vrolijk. Het verwijst naar een prachtige muzikale schepping zonder zwaarmoedigheid.

Zo stelde Jos voor om na de preek te spelen van de Nachtegaal en de Koekoek. U zult het zo direct horen. Zo kwamen de vogels bij mij in beeld en wat ze ons te vertellen hebben.

Hopelijk helpt de muziek, het vrolijke en luchtige verhaal van de vogels ons om op een niet problematische, maar toch ook serieuze manier naar het leven te kijken. Naar het feit dat we dingen hebben gekregen. Dat we er zomaar mogen zijn. Dat we mogen leven van de verwondering.

Geen luchtigheid om onze verantwoordelijkheid te ontlopen. Geen prachtige schepping om ons te onttrekken, aan de goddelijke roeping en de goddelijke openbaring, zoals Karl Barth zou vrezen. Maar juist een blijmoedig fundament, omdat het leven mooi is. Omdat de Schepping prachtig is. Omdat God ons tot het goede en het mooie gemaakt heeft. Het zou jammer zijn als we er niet van zouden genieten en ons er niet door zouden laten inspireren.

Amen.

Stilte

Orgelspel Georg Friedrich Händel, Koekoek en Nachtegaal

Voorbeden en stil gebed, afgesloten met gezamenlijk gebeden 'Onze Vader (oec. versie)'

Tijdens de voorbeden 367b

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Eeuwige God,

Elke dag opnieuw verschijnt ons weer het zonlicht. Het verwarmt ons en maakt ons leven mogelijk. Het verwijst ons, naar u die ons leven gewild en gemaakt heeft. Het vertelt ons hoe u zich telkens weer over ons wilt ontfermen.

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Geef het ons, o God, dat we dankbaar kunnen zijn voor het leven. Dat we de schoonheid van uw schepping kunnen zien, dat het lieflijke geluid van het gezang van uw vogels ons verblijdt. Dat wij in de mensen om ons heen kunnen zien hoe u ons draagt. Dat wij beseffen dat u bij ons bent. En dat wij in uw naam bij andere mensen mogen zijn.

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Ontferm u over ons, wanneer het leven voor ons niet barmhartig is. Wanneer zorgen ons terneer drukken, wanneer verdriet ons vastgegrepen heeft. Wanneer we ons zorgen maken over onszelf of over onze naasten. Wil ons dan blijven vasthouden. Want zonder u kunnen wij niet.

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

Collecten voor Diaconaal doel en voor gemeente

(Gemeente gaat staan)

Slotlied U zij de glorie

1. À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!
Brillant de lumière, l'ange est descendu,
Il roule la Pierre du tombeau vaincu.

À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!

2. Vois-le paraître: C'est lui, c'est Jésus,
Ton Sauveur, ton Maître, Oh! ne doute

plus!

Sois dans l'allégresse, peuple du
Seigneur,

Et redis sans cesse: Le Christ est
vainqueur!

À toi la gloire, O Ressuscité!

À toi la victoire pour l'éternité!

3. Craindrais-je encore? Il vit à jamais,
Celui que j'adore, le Prince de paix;
Il est ma victoire, mon puissant soutien,
Ma vie et ma gloire : non, je ne crains rien!

À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
haar taak in deze wereld, met haar noden
en gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Antwoordlied 978: 4

Orgelspel